

ITAMAR MAKHPOUD HALEVI

RABBI AND MOZ

ROSH KOLLEL AND BEIT MIDRASH "TEFILLAH LE'MOSHE"
AUTHOR OF TOEFOT REEM AND KDUSHAT ISRAE

איתמר מהפורד הלוי

אב"ד ומו"צ

ראש כולל ובית מדרש "תפילה למושה"
מחה"ס תועפות ראם ב"ה, שו"ת ברית הלוי
ב"ה קדושת ישראל ועוד

בס"ד יום ה'ט"ז טבת תשפ"א

לכבוד ידידי ומכובדי הדגול, כהן שדעתו יפה, חסיד שבכהונה, מגזע אראלים ותרשישים, חיכו ממתקים וכולו מחמדים הרב הגאון רבי גמליאל ב"ר אלחנן הכהן רבינוביץ שליט"א

באשר בדיק לן אם אדם שמתחסן נגד נגיף הקורונה בחיסון שהביא הקב"ה לעולם ויהיב חכמתא לחכימין אם יברך ברכת הטוב והמטיב בשם ומלכות. הנה ברכת הטוב והמטיב נתקנה על כל הנאת תועלת וטובה לאדם, ואפילו על שמועה טובה צריך לברך ולכן בשמע שילדה אשתו זכר מברך הטוב והמטיב דיש לאב ולאם הנאת תועלת דהוה להו חוטרא לידה ומרא לקבורה וגם תאבים לבן כי יורשם וכדכתב בשו"ת הרשב"א (ח"ד סי' עז), ומהאי טעמא בניו ובני ביתו אינם מברכין על לידת אחיהם כיון דליכא להו הנאת תועלת הגם שנהנין מזה שנולד להם אח והיא להם שמועה טובה וכמ"ש הרשב"א שם דבני ביתו ובניו אף דנהנים ושמחים עמו ואפילו שאר אינשי נהנים בלידת הזכרים ואפ"ה אינם מברכין דרק מי שיש לו הנאת תועלת מברך, וודאי דאיכא הנאת תועלת בעצם הבאת חיסון לעולם ולא גרע מכל שמועה טובה חשובה שמברך הטוב והמטיב היכא דאית בה הנאה גם לאנשים אחרים כדאיפסק ברמב"ם (הל' ברכות יז), ובשו"ע (סי' רכב ס"א) וכהגדרת הערוה"ש שם: "ואינו מבורר מה נקרא שמועה טובה והנראה שצריך להיות טובה חשובה ששמח בזה הרבה הן שמחה של ממון והן מין שמחה אחרת".

ומצד מה שהחיסון רק בא לסלק נזק, אעפ"כ נראה לענ"ד דמברך הטוב והמטיב דסו"ס יש לו עתה תועלת חיובית בעצם מה שיש חיסונים ויכול להתחסן ולמנוע את חוליו בחולי קשה שאף יכול לסכנו או להביאו ח"ו לידי שערי מות רח"ל, והא ברכת הטוב והמטיב נתקנה על קבורת הרוגי ביתר אף שאינו אלא בא לסלק את הנזק שלא הסריחו ושניתנו לקבורה כדאיתא בגמ' (ברכות מח:). ועיי' בנזירות שמשון (סי' רכג ס"ב) דמפורש דמי שמתה אשה רעה מברך שהחיינו ואם יש בזה טובה לאחרים מברך הטוב והמטיב עיי"ש והיינו שיש לו בנים והם גם סבלו ממנה, והא אין לך סילוק נזק כאשה רעה עד שאמרו (שבת יא.). כל רעה ולא אשה רעה וכן אמרו (עירובין מא:): דמי שיש לו אשה רעה אינו רואה פני גיהנם, ובכל זאת מברך הטוב והמטיב כיון דהברכה נתקנה על עצם התועלת וההטבה בהעדר גם היא הטבה, ועיי' בשו"ת חת"ס (או"ח סי' קנו ד"ה זאת שנית) שכתב גבי בית הכנסת שנשרף ונבנה על תילו, וצידד לברך הטוב והמטיב דלא גרע מבית חדש דרבים משתתפים בו דמברך הטוב והמטיב ולא שייך לומר מצוות לאו להנות ניתנו עיי"ש.

אבל עדיין יש לחלק דדוקא שם שמסלק מעל עצמו נזק קיים, משא"כ כאן שמונע מעצמו מלהתדבק ולהנזק ואין עדיין נזק בפועל אלא מסלק מעליו שלא יבוא אליו הנגף ח"ו, אלא שבסברא לא נראה לענ"ד לחלק בזה ואיכא קצת ראייה מהא דאיתא בגמ' (גיטין לד.). גידול בר רעילאי שדר לה גיטא לדביתו, אזל שליחא אשכחה דהוה יתבה ונוולה אמר לה הא גיטיך. אמרה ליה זיל השתא מיהא ותא למחר. אזל לגביה ואמר ליה, פתח ואמר ברוך הטוב והמטיב. הנה כי

כן חזינא דאף שלא היה עדיין הנזק שהוא הגירושין ואינו אלא מונע שלא יוכל השליח למסור את הגט ובכל זאת אמר הטוב והמטיב, וכמובן דאפשר למדחי אבל כדמות ראייה מיהא איכא.

ובאמת נראה לדינא ואין לא ראינו ראייה, שאם נתגלתה רפואה או איזה איזה טיפול רפואי חדשני שמביא מזור ורפואה לאלו שהיו חשוכי מרפא ודאי שיש להם לברך הטוב והמטיב כיון שיש בו הנאה של תועלת לבני אדם החולים ומה שהעולם לא מברך הוא משום שהקילו שלא בצדק שלא לברך הרבה מהברכות ומצד מה שכתב הרמ"א (סי' רכג ס"א) וז"ל: "ויש שכתבו שנהגו להקל בברכה זו שאינה חובה אלא רשות, ומזה נתפשט שרבים מקילים באלו הברכות". הנה כי כן מפורש במג"א (סק"ג) דזה דוקא גבי ברכת שהחיינו דאיתא בגמ' (עירובין מ:) שהיא רשות, אבל בשאר הברכות אינו נכון דמאי דאיתמר איתמר עיי"ש, וודאי כונתו על שאר ברכות כהא דהטוב והמטיב, וכן מפורש בדברי חמודות (פ"ט דברכות סקנ"ב) ובעו"ת (סק"א) [וכתב שכן ממשמעות דברי הרשב"א בתשובה] ואליה רבה (סק"ב) דרק בברכת שהחיינו איכא הקולא דרשות, אבל בברכת הטוב והמטיב ליכא בזה שום קולא, וכ"כ המשנ"ב (סק"ז).

ואפילו גבי ברכת שהחיינו, ישנם רבים מרבוותא שפירשו דהאי רשות דקאמרה הגמ', היינו שהרשות בידו אם להתחייב בברכה או לאו, כפרי חדש דאינו חייב לחזור אחריו לראותו, אבל בראהו ודאי דחייב לברך ואינו תלוי ברצונו, עיי' בפירוש רבינו חננאל בן שמואל ובפירוש ר"י בן חכמון (עירובין שם) ובספר המאורות (ברכות ס. ור"ה לה.), ופליגי על מה שפירש בשו"ת הרשב"א (ח"א סי' רמה וסי' רנ) שרשאי שלא לברך, וכ"מ בספר המאורות שם בשם י"מ ובאור זרוע (ח"ב סי' קמ אות ד) והיא דעת הראב"ד כדהובא בספר הבתים (שערי ברכות שער י"ג אות א) ועיי' ברבינו מנוח (הל' ברכות יב), ולמהר"י טייב בערך השולחן (סי' רכה אות ב). וא"כ מכל שכן גבי ברכת הטוב והמטיב איכא חובה לברך.

ברם, מסתפקנא אם בעת השמיעה שישנם חיסונים בעולם או עכ"פ שבאו חיסונים לכאן ארץ ישראל לא בירך הטוב והמטיב האם יברך אח"כ בשעת החיסון דהנה בפמ"ג (סי' רכג א"א סק"ב) הביא דברי ספר חסידים (סי' תתמה) גבי היה בבית הכסא ואמרו לו שמועה טובה דלא יכול לברך שם, מ"מ אחר שיצא מבית הכסא יברך וכתב הפמ"ג דלא דמי לברכת ברק ורעם כשהיה בבית הכסא דיכול לברך רק תוך כדי דיבור כדאיפסק בשו"ע (סי' רכז ס"ג) דשאני הכא דעדיין הטובה בעולם עיי"ש, והו"ד במשנ"ב (סק"ג) ועיי' בכפה"ח (סק"ה) שכתב שיכול לברך כל שעדיין תוקף השמחה בליבו עיי"ש, ועיי' להגאון היעב"ץ במו"ק (סי' רכד) שכתב שיכול לברך עד ג' ימים דומיא דברכת הגומל עיי"ש. אף דדעת השו"ע (סי' ריט ס"ו) גבי הגומל דבדיעבד יכול לברך כל זמן שירצה.

אבל הא יש לחלק בין שמועה טובה שהברכה על עצם השמועה בלבד ואין כאן איזה תועלת והטבה אישית ולכן כשעבר זמן מהשמועה אזדא לה השמחה, משא"כ בנידו"ד שאמנם יש שמחה בעצם מה שמצאו חיסון למגיפה רח"ל או עכ"פ שבאו חיסונים לכאן ארץ ישראל, מ"מ איכא עוד התועלת וההנאה בזמן קבלת החיסון בפועל, וא"כ י"ל דשפיר יוכל לברך בשעת החיסון ואדרבה י"ל דכה"ג עדיף לברך להמתין ולברך בשעה שעושה את החיסון שהיא עיקר ההטבה והתועלת.

ומה שהגאון האשל אברהם מבוטשאטש (סי' רכג) כותב גבי לידת בנו לדון אם לא בירך בשעת השמיעה אי יכול לברך אח"כ עד חודש כשרואהו עיי"ש באורך, הנה כי כן התם כבר יש לו את

התועלת מיד בשעת השמועה דהוה להו חוטרא לידה ומרא לקבורה וגם תאבים לכן ליורשם וכדכתב הרשב"א הנ"ל, משא"כ הכא אין התועלת מיד אלא בשעת קבלת החיסון בפועל. ואין להביא ראיה ממה שכתב בספר חסידים (סי' תתמא) וז"ל: "אדם שנאמר לו שמועה שצריך לברך עליה הטוב והמטיב או שהחינו או ברוך דיין אמת אם אין המגיד נאמן או ששמע שמועה בעלמא מן מגיד שלא ראה דבר לא יברך, או אפילו אם שמע מפי נאמן כגון ראובן שגזל ממנו ושמע שנתפש הגזלן וישיב הכל אל יברך עד שישב לו".

הנה כי כן ליכא ראיה מידי מהס"ח לברך תמיד בשעה שקיבל ההטבה ולא בעת השמועה, דשאני התם דאף שנתפש הגזלן איכא חשש עדיין דלא יחזיר לו דשמא כילה הגזילה או מכרה ולא ישלם לו אמטו להכי כל שלא השיב לו בפועל לאו שמועה טובה היא בודאות, וכדמשמע מהמשך דבריו שכתב: "ומעשה דעבד אברהם שבירך ברכה קודם שידע בודאי שזאת היא רבקה המיועדת ליצחק, אנבואה דאברהם סמך". הרי דהוא מום שהשמועה אינה ודאית, אבל כשהשמועה בעת שמיעתה היא טובה בודאות עתה, אלא שעדיין לא הגיעה לו התועלת האישית, בזה י"ל דכל שלא בירך בעת השמועה תו אינו יכול לברך כשתגיע אליו התועלת. מכל מקום נראה לענ"ד בסברא דשפיר יכול לברך מלבד מה דעדיין יתכן ולא יגיע אליו החיסון עד שכבר יחלה ונמצא דעיקר ההנאה והתועלת שיש לאדם היא בשעת החיסון בפועל. ועיי' במו"ק (סי' רכג ד"ה עוד נ"ל).

ואם יש חשש לנזקים עתידיים של החיסון שלא יודעים רק שעתה מתחסנים כי הסיכון לחלות במחלה גדול יותר וכמו כל סיכונים שאדם מתנהג על פיהם ולוקח אותם בחישוב כשהתועלת חשובה לאין ערוך מחשש נזק אם כן גם בנידו"ד ליכא הברכה דהטוב והמטיב, ולא דמי למצא מציאה דמברך על הטובה אף שירא שמא תבוא לו רעה, שישמע למלך ויקח כל אשר לו כדאיפסק בשו"ע (סי' רכב ס"ד), דשאני התם דמה שישמע המלך הוא דבר המתחדש אמטו להכי אמרינן דמברך כיון דסו"ס עתה יש לו הטבה גמורה, משא"כ בחיסון שחושש עתה שמא בקבלת החיסון העכשיו יכול להנזק בעתיד נמצא שהנזק שבעתיד היה קיים כבר עתה בעצם קבלת החיסון.

אבל הא נראה דכיון שאנשים מגדירים את עצם עשיית החיסון כהטבה גדולה וחסו עלן מן שמיא ואף אם יש חשש מזערי ומינורי, הנה כל שהוא דרך בני אדם לחשבו כהטבה שפיר דמי לברך והמברך אין מזניחין אותו, בפרט שלדעת כמעט כל גדולי ומומחי הרופאים בעולם אלו שעיקר התמחותם הוא בחיסונים, ליכא שום חשש בקבלת החיסונים ובכל דבר של רפואה שואלים את הרופאים כדאיתא בגמ' (נדה כב:) ואכמ"ל. ומאי שנא כאן שכל אחד שאין לו מושג אמיתי לא בענייני רפואה וכל שכן בענייני חיסון, נהיה מאן דאמר כד"ר ופרופסור מקדם קדמתה קוץ מו"ץ ודרד"ר תצמיח לך, ומה זאת היה לנו, שחלק מציבור דידן יראי ה' האמון על פי הוראת גדולי ישראל לשאול בכל טיפול רפואי ובפרט בענייני פיקוח נפש, בעצת רופאים מומחים ויועצי רפואה כר' אלימלך פירר הי"ו ודומיו ונוהג על פיהם ללא פיקפוק כאורים ותומים שהרי נתנה התורה רשות לרופא לרפאות וכדין השו"ע (או"ח סי' תריח), וכאן נסרחה חכמתו ותבונתו בעקבות בעלי קונספירציה בקצה ושולי המחנה הקוראים בפחזותם לא לעולם חיסון, בניגוד לשכל הישר והוראת גדולי ישראל שליט"א הקוראים תמיד להשמע לרופאים ובית צדיק חיסון רב וה' יתברך לא ימנע טוב להולכים בתמים והיה אמונת עתיך חיסון רב. אבל לענין ברכת הטוב והמטיב אף שיש לצדד בזה לדינא וכנ"ל, מ"מ לענין מעשה נראה דשב ואל תעשה עדיף ויברך הטוב והמטיב בלא שם ומלכות, ומגודל הטרדות אקצר.

ידידו אוהבו

